



Judikatūras krājums

Lieta C-23/14

Post Danmark A/S
pret
Konkurrencerådet

(*Sø- og Handelsretten* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — EKL 82. pants — Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana — Plaša apjoma pasta sūtījumu piegādes tirgus — Tiešie reklāmas materiālu sūtījumi — Atlaižu sistēma ar atpakaļejošu spēku — Izstumšanas iedarbība — Tikpat efektīva konkurenta kritērijs — Pret konkurenci vērstas iedarbības iespējamība un nozīmība

Kopsavilkums – Tiesas (otrā palāta) 2015. gada 6. oktobra spriedums

- Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Līgumi par plaša apjoma pasta sūtījumu piegādi, kuros iekļauta uz nosacījumiem balstīta atlaižu sistēma ar atpakaļejošu spēku, kas tiek noteikta ilgtermiņā — Ļaunprātīgs raksturs, kas ietver izstumšanas iedarbību — Vērtēšanas kritēriji*
(EKL 82. pants)
- Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Jēdziens — Objektīvs jēdziens, kas attiecas uz tāda veida rīcību, kura var ietekmēt tirgus struktūru un kuras rezultātā tiek radīts šķērslis konkurences saglabāšanai vai attīstībai*
(EKL 82. pants)
- Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Kvantitātes atlaides — Lojalitātes atlaides — Attiecīga kvalifikācija — Līgumi par plaša apjoma pasta sūtījumu piegādi, kas ietver lojalitātes atlaides — Ļaunprātīgs raksturs — Vērtēšanas kritēriji*
(EKL 82. pants)
- Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Nediskriminējošas atlaides — Ietekmes neesamība uz iespējamu izstumšanas iedarbību*
(EKL 82. pants)
- Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Objektīvs pamatojums — Nosacījumi — Pierādīšanas pienākuma apjoms*
(EKL 82. pants)

6. *Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Spēja ierobežot konkurenci un izstumšanas iedarbība — Vērtēšanas kritēriji — Pienākums atsaukties uz tikpat efektīva konkurenta kritēriju — Neesamība*

(EKL 82. pants)

7. *Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Pret konkurenci vērstas sekas — Potenciālas ietekmes pietiekams raksturs — Konkurentu faktiskā vai iespējama izstumšana — Vērtēšanas kritēriji*

(EKL 82. pants)

8. *Dominējošais stāvoklis — Ļaunprātīga izmantošana — Pret konkurenci vērstas sekas — Prasība par smagu vai būtisku raksturu — Neesamība*

(EKL 82. pants)

1. Lai noteiktu, vai atlaižu sistēmai, kas ir noteikta līgumos par plaša apjoma pasta sūtījumu piegādi, kas ir noslēgti starp dominējošā stāvoklī esošu uzņēmumu un tā klientiem, un ko raksturo:

- atlaižu skala, kas aptver likmes apmērā no 6 % līdz 16 %,
- nosacījumu tādā ziņā, ka atskaites laikposma beigās dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums veic pielāgošanu, ja veikto sūtījumu daudzums nav tāds pats, kā sākotnēji tika aprēķināts, un
- atpakaļejošu spēku tādā ziņā, ka, ja sākotnēji noteiktais sūtījumu sliekšnis tiek pārsniegts, gada beigās noteiktā atlaižu likme ir piemērojama visiem attiecīgajā laikposmā veiktajiem sūtījumiem, ne tikai sūtījumiem, kas pārsniedz sākotnēji aprēķināto daudzumu,

un kuru īsteno dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, var būt izstumšanas iedarbība tirgū, pārkāpjot EKL 82. pantu, ir jāpārbauda visi attiecīgās lietas apstākļi, it īpaši atlaižu piešķiršanas kritēriji un noteikumi, attiecīgā uzņēmuma dominējošā stāvokļa apmērs un īpašie konkrētā tirgus konkurences apstākļi. Apstākļi, ka minētā atlaižu sistēma attiecas uz lielāko daļu klientu tirgū, var tikt izmantots par lietderīgu norādi šādas prakses nozīmīgumam un tās iedarbībai tirgū, tādējādi spējot pastiprināt pret konkurenci vērstas izstumšanas iedarbības nepārprotamību.

Šajā ziņā, pirmkārt, partneru līgumsaistības pret dominējošā stāvoklī esošo uzņēmumu un uz tiem izdarītais spiediens var būt īpaši stipri, ja atlaides neattiecas tikai uz šā uzņēmuma preču pirkuma apgrozījuma palielinājumu, ko sasniedz tā partneri konkrētajā periodā, bet tas attiecas arī uz šo pirkumu apgrozījumu kopumā. Šādā veidā attiecībā uz dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma precēm samērā nelielas apgrozījuma izmaiņas rada nesamērīgas sekas partneriem Ikvienai atlaižu sistēmai, kas tiek noteikta atkarībā no pārdotā daudzuma relatīvi ilgā atskaites laikposmā, būtiski ir tas, lai atskaites laikposma beigās pircējam pieaugtu spiediens sasniegt nepieciešamo apgrozījumu, lai tas iegūtu priekšrocības vai arī neciestu visam laikposmam paredzētos zaudējumus. Tādējādi šāda atlaižu sistēma var dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam atvieglot savu klientu piesaistīšanu un savu konkurentu klientu pievilināšanu, un līdz ar to konkurencei pakļautās pieprasījuma daļas piesavināšanos attiecīgajā tirgū. Šis piesavināšanās efekts ir jo lielāks, ja atlaides tiek piešķirtas vienādi apstrīdamajai un neapstrīdamajai pieprasījuma daļai, uz kuru attiecas likumā paredzētais monopols.

Otrkārt, Ļoti liela tirgus daļa vien rada uzņēmumam, kuram tā piemīt, spēka pozīciju, kas padara to par nenovēršamu tirdzniecības partneri un nodrošina rīcības brīvību. Šādos apstākļos minētā uzņēmuma konkurentiem ir īpaši grūti pārspēt atlaides, kas balstītas uz kopējo pārdevumu apjomu. Ņemot vērā, ka dominējošā stāvoklī esošajam uzņēmumam pieder ievērojami lielākas tirgus daļas, tas parasti ir nenovēršams tirdzniecības partneris tirgū.

Šādos apstākļos uzņēmuma piemērotā atlaižu sistēma, kas, lai gan tā klientus nesaista ar formālu pienākumu, tomēr apgrūtina šiem klientiem piegāžu veikšanu no konkurējošiem uzņēmumiem, rada pret konkurenci vērstu izstumšanas iedarbību.

(sal. ar 23.–25., 33.–35., 40., 42. un 50. punktu un rezolutīvās daļas 1) punktu)

2. Skat. nolēmuma tekstu.

(sal. ar 26. punktu)

3. Atlaižu, kurus dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums piešķir saviem klientiem, gadījumā, atšķirībā no apmēra atlaidēm, kas ir saistītas tikai ar to, cik liels iepirkums tiek veikts no attiecīgā ražotāja, kas principā nepārkāpj EKL 82. pantu, lojalitātes atlaides, kas ar finansiālu priekšrocību sniegšanu kavē to, ka klienti visu vai ievērojamu daļu no savām vajadzībām nepieciešamo iegādātos no konkurējošiem ražotājiem, ir uzskatāmas par ļaunprātīgu izmantošanu šī panta izpratnē. Šajā ziņā sistēma, kas nav saistīta ar pircēju pienākumu vai solījumu iegādāties preces tikai vai arī konkrētā apmērā no to vajadzībām no dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma, to nošķir no šādām lojalitātes atlaidēm.

Atlaižu sistēmu nevar uzskatīt tikai par kvantitātes atlaidēm, ciktāl aplūkotās atlaides tiek piešķirtas nevis par katru atsevišķu pasūtījumu, kas tādējādi atbilst piegādātāja iekonomētajiem izdevumiem, bet gan tās ir atkarīgas no visiem pasūtījumiem, kas veikti attiecīgā laikposmā. Šādos apstākļos, lai noteiktu, vai uzņēmums, kurš atrodas dominējošā stāvoklī, šo stāvokli ir izmantojis ļaunprātīgi, piemērojot šādu atlaižu sistēmu, ir jānovērtē visi apstākļi kopumā, tostarp atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība, un jāizvērtē, vai šīs atlaides ar tādu priekšrocību sniegšanu, kuru pamatā nav nekāda tās pamatojoša ekonomiska izpildījuma, sliecas pircējam atņemt vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem, liegt konkurentu pieeju tirgum, darījumu partneriem piemērot nevienlīdzīgus noteikumus par vienlīdzīgiem darījumiem vai ar izkropļotu konkurenci nostiprināt dominējošo stāvokli.

(sal. ar 27.–29. un 64. punktu)

4. Skat. nolēmuma tekstu.

(sal. ar 38. punktu)

5. Skat. nolēmuma tekstu.

(sal. ar 47.–49. punktu)

6. No EKL 82. panta nevar tikt atvasināts juridisks pienākums secinājumu par dominējošā stāvoklī esošu uzņēmumu atlaižu sistēmu ļaunprātīgo raksturu sistemātiski balstīt uz tikpat efektīva konkurenta kritēriju. Šāda secinājuma sekas tomēr nevar būt tādas, lai principā tiktu izslēgta atsauce uz tikpat efektīva konkurenta kritēriju lietās, kurās tiek apstrīdēta atlaižu sistēma, lai izskatītu atbilstību EKL 82. pantam.

Turpretī situācijā, ko raksturo tas, kas uzņēmumam ir dominējošs stāvoklis nozīmīgā tirgus daļā, un strukturālas priekšrocības, kuras sniedz šim uzņēmumam likumā noteikts monopols, kas attiecas uz ļoti nozīmīgu attiecīgā tirgus daļu, tikpat efektīva konkurenta kritērija piemērošanai nav nozīmes, ciktāl tirgus struktūra praktiski padara par neiespējamu tikpat efektīva konkurenta ierašanos.

Turklāt tirgū, kurā piekļuvi aizsargā būtiski šķēršļi, mazāk efektīva konkurenta esamība varētu veicināt konkurences spiedienu šajā tirgū un tādējādi radīt ierobežojumus uzņēmuma, kas atrodas dominējošā stāvoklī, rīcībai.

Tikpat efektīva konkurenta kritērijs ir arī jāuzskata par vienu no instrumentiem, lai novērtētu dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu atļaižu sistēmas ietvaros.

(sal. ar 57.–62. punktu un rezolutīvās daļas 2) punktu)

7. EKL 82. panta piemērošanas jomā ietilpst tikai tie dominējošā stāvoklī esošie uzņēmumi, kuru rīcība var radīt pret konkurenci vērstu iedarbību tirgū. Šajā ziņā atļaižu sistēmas spējas ierobežot konkurenci novērtējums ir jāveic, ņemot vērā visus būtiskos apstākļus, it īpaši kārtību un kritērijus, saskaņā kuriem atlaides tiek piešķirtas, attiecīgo klientu skaitu un tirgus, kurā darbojas dominējošais uzņēmums, iezīmes. Šāda novērtējuma mērķis ir noteikt, vai uzņēmuma, kas atrodas dominējošā stāvoklī, rīcības rezultātā, kaitējot konkurencei un līdz ar to arī patērētāju interesēm, faktiski vai eventuāli konkurenti tiek izstumti no tirgus.

(sal. ar 67.–69. un 74. punktu un rezolutīvās daļas 3) punktu)

8. Runājot par pret konkurenci vērstās iedarbības smago vai pamanāmo raksturu, lai gan ir taisnība, ka konstatējums par dominējoša stāvokļa esamību pats par sevi neietver nekādu attiecīgā uzņēmuma kritiku, šāda uzņēmuma rīcība, tā kā tirgus konkurences struktūra jau ir novājināta, var tikt uzskatīta par tā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Tādējādi dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam ir īpaša atbildība ar savu rīcību neapdraudēt efektīvu un neizkropļotu konkurenci iekšējā tirgū.

Turklāt, ciktāl tirgus konkurences struktūru jau ir novājinājusi dominējoša uzņēmuma atrašanās tajā, katrs papildu šīs konkurences struktūras ierobežojums var tikt uzskatīts par dominējošā uzņēmuma stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

No tā izriet, ka (*de minimis*) ietekmes apmēra noteikšana, lai konstatētu dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, nav pamatota. Šāda pret konkurenci vērsta prakse pati par sevi var izraisīt būtiskus konkurences ierobežojumus, pat likvidēt konkurenci tirgū, kurā darbojas attiecīgais uzņēmums.

(sal. ar 70.–74. punktu un rezolutīvās daļas 3) punktu)